Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Hallituksen esitys 118/2026 vp eduskunnalle vuosilomalain muuttamisesta ja eräiksi muiksi laeiksi

Tasa-arvovaltuutettu kiittää Työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaa mahdollisuudesta antaa asiassa lausunto.

Tasa-arvovaltuutetun tehtävistä ja toimivallasta

Tasa-arvovaltuutettu on oikeusministeriön hallinnonalalla toimiva itsenäinen ja riippumaton lainvalvontaviranomainen, jonka tehtävänä on valvoa tasa-arvolain (609/1986) noudattamista sekä seurata sukupuolten tasa-arvon toteutumista yhteiskunnassa.

Tässä lausunnossa tasa-arvovaltuutettu arvioi otsikossa mainittua hallituksen esitystä sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta toimivaltansa mukaisesti. Vaikka vuosilomalain noudattamisen valvonta tai tulkinta ei kuulu tasa-arvovaltuutetun toimivaltaan, valtuutettu saa vuosittain vuosiloman ajankohdan määräämiseen liittyviä yhteydenottoja, joissa on noussut esiin sukupuolten tasa-arvon kannalta merkityksellisiä näkökohtia.

Esityksen arviointia

Säästövapaan keskeisenä tarkoituksena on mahdollistaa työntekijälle pidemmän vapaan pitäminen hänen elämäntilanteensa kannalta tarkoituksenmukaisena ajankohtana. Säästövapaan arvo perustuu työntekijän mahdollisuuteen suunnitella vapaan käyttöä pitkäjänteisesti esimerkiksi perhe- ja hoivavastuiden vuoksi. Tämän vuoksi tasa-arvovaltuutettu pitää tärkeänä, että työntekijällä säilyy vahva vaikutusmahdollisuus säästövapaan ajankohdan määrittämisessä.

Tasa-arvovaltuutettu pitää lähtökohtaisesti kannatettavana, että säästövapaan ajankohdasta pyritään ensisijaisesti sopimaan työntekijän ja työnantajan kesken. Sopimusperusteinen menettely edistää ennakoitavuutta ja mahdollistaa molempien osapuolten tarpeiden huomioon ottamisen. Valtuutettu katsoo kuitenkin, että ehdotettu sääntely siirtäisi päätösvaltaa nykytilanteeseen verrattuna merkittävästi työnantajalle ilman, että tällaisen muutoksen tarvetta on esityksessä perusteltu riittävän vakuuttavasti.

Esityksen mukaan työnantaja voisi poiketa työntekijän ehdottamasta säästövapaan ajankohdasta tuotanto- tai palvelutoiminnalle aiheutuvan haitan perusteella taikka työntekijöiden tasapuolisen kohtelun turvaamiseksi. Vaikka perusteita on pyritty rajaamaan, niiden soveltamiseen jäisi huomattavaa harkintavaltaa. Tämä voi käytännössä heikentää työntekijän mahdollisuuksia käyttää säästövapaata juuri silloin, kun sille on tosiasiallinen tarve.

Tasa-arvovaltuutettu korostaa, että säästövapaata käytetään muun muassa työn ja perhe-elämän yhteensovittamiseen. Sen avulla voidaan esimerkiksi jatkaa perhevapaan jälkeistä kotonaoloa, tukea lapsen päivähoidon tai koulun aloittamiseen liittyviä siirtymävaiheita sekä huolehtia läheisiin kohdistuvista hoivavastuista. Näissä tilanteissa vapaan ajankohdalla voi olla ratkaiseva merkitys. Jos vapaan pitäminen siirtyy olennaisesti myöhempään ajankohtaan, se ei välttämättä enää vastaa sitä tarvetta, jota varten vapaa on säästetty.

Koska naiset käyttävät edelleen valtaosan perhevapaista ja kantavat merkittävän osan perheiden hoivavastuista, säästövapaan käyttömahdollisuuksien rajoittumisella voi olla sukupuolittuneita vaikutuksia. Tämän vuoksi ehdotusta tulisi arvioida myös tosiasiallisen tasa-arvon näkökulmasta. Työntekijän mahdollisuus vaikuttaa säästövapaan ajankohtaan tukee työn ja perhe-elämän yhteensovittamista. Tämän mahdollisuuden heikentäminen voi käytännössä kohdistua erityisesti naisiin.

Tasa-arvovaltuutettu ehdottaa, että sääntelyssä turvattaisiin työntekijälle nykyistä vahvempi asema säästövapaan ajankohdan määrittämisessä. Työnantajan mahdollisuus poiketa työntekijän esittämästä ajankohdasta tulisi rajata tilanteisiin, joissa vapaan pitäminen aiheuttaisi toiminnalle olennaista ja konkreettista haittaa, jota ei voida kohtuullisin järjestelyin välttää. Lisäksi sääntelyssä tulisi harkita sen täsmentämistä siten, että työntekijän perhe- ja hoivavastuisiin liittyvät perustelut tulee ottaa huomioon säästövapaan ajankohdasta päätettäessä.

Tasa-arvovaltuutettu katsoo, että säästövapaan tarkoituksen toteutuminen edellyttää työntekijälle tosiasiallista mahdollisuutta käyttää vapaata haluamanaan ajankohtana. Sääntelyn tulisi lähteä työntekijän esittämän ajankohdan ensisijaisuudesta, ja siitä poikkeamisen tulisi olla mahdollista vain poikkeuksellisissa ja tarkkarajaisesti määritellyissä tilanteissa. Näin voidaan turvata säästövapaan tarkoitus sekä edistää työn ja muun elämän yhteensovittamista ja sukupuolten tosiasiallista tasa-arvoa työelämässä.

Tasa-arvovaltuutettu Mia Spolander

Ylitarkastaja Päivi Lehto

Digitaalinen PDF-allekirjoitus / Digital PDF-signatur
Mia Spolander
Tasa-arvovaltuutettu
Tasa-arvovaltuutetun toimisto
mia.spolander@oikeus.fi
Asian tunnus / Ärende-ID: TAS/661/2026
Asiakirjan tunnus / Dokument-ID: TAS-AK-2026-4403
09.09.2026 08:50:24

Digitaalinen PDF-allekirjoitus / Digital PDF-signatur
Päivi Lehto
Ylitarkastaja
Tasa-arvovaltuutetun toimisto
paivi.lehto@oikeus.fi
Asian tunnus / Ärende-ID: TAS/661/2026
Asiakirjan tunnus / Dokument-ID: TAS-AK-2026-4403
09.09.2026 09:17:47